

כ"א במר-השון תשפ"ב, 27.10.2021

גיליון מס' 777

פרשת חיי שרה

חיפוש ונמל או זיווג שיוורד מהשמים?

מאת הרב יחיאל צור, בית רימון

לפני כשנה איבד העם היהודי רב גדול, ואחד מטובי מסבירי האמונה היהודית בדורנו, הרב יונתן זקס זצ"ל. בספרו על פרשת השבוע "שיג ושיח", הוא מזהה תופעה של שינוי משמעותי בהנהגתו של אברכם אבינו: פעלתנות גדולה והובלה בקניית המערה ובחיפוש האישה עבור יצחק בנו.

לבן ובתואל שנשארו פעורי פה לנוכח סיפורו המופלא של אליעזר עבד אברהם, וההתאמה המדהימה בין תפילתו לביצועה של רבקה יכולים רק לומר: "מה' יצא הדבר לא נוכל דבר אֵלֶיךָ יָע או טוב" (כד,ג). רבי אבהו לומד מכאן משהו עקרוני (בראשית רבה סימן סח): "רבי פנחס בשם ר' אבהו מצינו בתורה בנביאים ובכתובים שאין זיווגו של איש אלא מן הקב"ה, בתורה מנין: ויען לבן ובתואל ויאמרו מה' יצא הדבר, בנביאים: ואביו ואמו לא ידעו כי מה' הוא, בכתובים היינו דכתיב: ומה' אשה משכלת".

אליעזר יוצא לשתי משימות "בלתי אפשריות" - למצוא את הבת המתאימה, ואז לשכנע את הכלה ואת ההורים להסכים לעסקה בלא לראות את החתן ובלי לקבל את המתנות שהרי אם הכלה והוריה יסכימו בזכות המתנות – זאת תהיה ההוכחה שמדובר בקלת דעת שאינה ראויה לבוא באהל האבות והאמהות.

השאלה הבסיסית בשליחת אליעזר לאור כשדים היא האם אברהם כיוון דווקא למשפחתו. מפשוטו של מקרא נראה שלא, שהרי אברהם אומר: "כִּי אֶל אֲרָצֵי וְאֶל מוֹלְדֵי תֵלְדָךְ" (כד,ד), ומחסיר: "אל משפחתי", וזה מה שהיה מאפשר לאליעזר להעניק את התכשיטים לפני הברור על היחוס המשפחתי. הגילוי שמדובר במשפחת אברהם הוא המפתח לפתרון השאלה כיצד משכנעים את ההורים. אין מדובר כאן במבחן מדוקדק של חסד (כדאי לעיין בפירוש המלבי"ם), אלא באמונה של לבן ובתואל שהניחוש הוא גורל מן השמים, כפי שלבן יאמר בהמשך ליעקב: "נְחֹשְׁתֵי וַיְבַרְכֵנִי ה' בְּגִלְדִּי" (ל,כז). אליעזר משנה את הפרטים אל מול לבן ובתואל: אברהם לדבריו ביקש דווקא מן המשפחה, והמבחן היה מבחן של ניחוש שבו רבקה עשתה בדיוק כמצופה ממנה, ורק לאחר הברור המשפחתי ניתנו התכשיטים. בתואל ולבן מאמינים ש: "מה' יצא הדבר" (כד,ג) ולא נותנים קרדיט לבחירה המושכלת של אליעזר.

גם זיווגו של שמשון אינו ראיה לזיווג מן השמים, אלא תעלול מתוכנן של שמשון הפועל בשליחות האלוקית. על שמשון להחל להושיע את ישראל מיד פלישתים. עם ישראל אינו בשל עדין למאבק, והוא אינו מרגיש בעול השיעבוד הפלישתי (ולכן אינו זועק לה' להפסיקו). השליחות האלוקית היא לסכסך בין ישראל לפלישתים, בלא לערב את עם ישראל. הדרך: סכסוך אישי בין שמשון לאשתו הפלישתית, ובעקבותיה עם העם כולו. אפילו אביו ואימו אינם מודעים לתוכנית ולתפקיד של שמשון, ולכן אינם יודעים שזה מה'.

נשאר לנו לבדוק את הפסוק ממשלי: "בֵּית וְהוֹן נְחֹלֶת אֲבוֹת וּמָה' אִשָּׁה מְשַׁכֶּלֶת" (יט,יד), וגם כאן יש פרשנויות שונות. כמלבי"ם המחבר היטב בין שני חלקי הפסוק: "הבית והון ילכו בנחלה מאבות לבנים, הוא נחל מאביו

וינחילנה לבניו אחריו, בתנאי אם מה' - נזדמן לו אשה משכלת - שתצליח את בעלה ותנהיג את הבית וההון בהשכל, שאז ישאר נחלה לדורות, כי האשה היא השומרת ההון...".

אכן ההלכה מורה לאדם להיות אחראי על זיווגו: "המקדש את האשה מפני שהוא בוש מאביה מאחיה מקרוביה לסוף שקוברתו... היה ר' מאיר אומר הנושא אשה שאינה הוגנת לו עובר משם חמשה לאוין משם בל תקום ומשם בל תטור בל תשנא את אחיך בלבבך ואהבת לרעך כמוך וחי אחיך עמך..." [תוספתא סוטה (ליברמן) ה,יא]; "הנושא אישה ההוגנת לו, אליהו נושקו והקדוש ברוך הוא אוהבו, והנושא אישה שאינה הוגנת לו, הקדוש ברוך הוא שונאו ואליהו רוצעו..." (מסכת דרך ארץ פרק עריות הלכה יב); "אמר רבי אלעזר: לעולם ידבק אדם בטובים, שהרי משה שנשא בת יתרו - יצא ממנו יהונתן, אהרן שנשא בת עמינדב - יצא ממנו פנחס" (תלמוד בבלי בבא בתרא דף קט עמוד ב).

איך מיישבים את המקורות? האם יש כאן מחלוקת, יחס שונה לאנשים שונים, או שיש כאן דווקא השלמה: האדם בוחר את כיוון החיפוש, וה' מתאים לו בכיוון המבוקש. ואמנם גם לדעת רבי אבהו על האדם לחפש, שהרי אברהם שולח את אליעזר לקצה עולם, ואינו מחכה שזיווגו ייפול לו מן השמים.

האמונה העיוורת שהזיווג הוא מהשמים גורמת לצרות מרובות: פסיביות בחיפוש בן הזוג ואי בדיקה מדוקדקת לפני החתונה. כמו כן, מניסיוני הדל, המרכיב העיקרי במתכון להצלחת הנישואין אינו ההתאמה שבין בני הזוג, אלא דווקא הידיעה שיש פערים ביניהם. ההבנה שהם עוד לא "ענבי הגפן בענבי הגפן", יוצרת נכונות של בני הזוג לעבוד על המידות, ובניית הקשר.

אכן רב זקס זצ"ל רואה בפרשתנו מפנה משמעותי. כשמתה שרה אמנו אברהם מבין שההבטחות האלוקיות הגדולות על הארץ והעם הגדול לא מומשו, ומכאן לומד אברהם: "ה' מבטיח, אבל אנחנו צריכים לפעול... מה שמשנה את העולם, מה שמגשים את ייעודנו, איננו מה שה' עושה לנו, אלא מה שאנו עושים בשבילו".

אשרינו שנבראנו בצלם אלוקים, וניתן לנו שכל ותבונה ויכולת בחירה חופשית, אשרי מי שבחר נכון וזכה לאהבת ה' ולנשיקה מאליהו הנביא. ותפילה מעומק הלב לכל מי שעדיין לא מצאו שיפעלו במרץ למציאת זיווג ויזכו לכך בקרוב. אשרי מי שהתקרבו בעבודתם לה' באופן שזכו ויזכו מה' כגמול טוב להזדווג זה לזה.

הרב יחיאל צור, רב קיבוץ בית רימון

כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש להירשם בקישור: <https://forms.gle/bzbZhmBafTeQLY3k6>
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il